

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

16 de Feriis, Festisque, & profestis diebus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

14 ¶ Modus ¶ funerum & luctus etiam varius, eaque de re cauit lex decemuiralis, *Extenuatio summi tribus vicinis & vinculis purpure, & decem tibiisibus, tollitq; lamentationem, ut ait Cicero, 2. de legib. & Solon apud Plutarchum, in vit. Solon. Mulieres inquit genasue radunt, neve lessum funeris ergo, habent. Cic. 2. de legib. Laniabant quippe genas & faciem, qui olim lugebant, ut innuit de Anna Didus lorore loquens Virgilius, 4. *Æneid.**

*Audit exanimis, trepidosq; exterrita vultu
Vnguis ora foror sedans, & pectora pugnis
Per medios ruit, ac morientem nomine clamat.*

Diuellere & comam in luctu mortis, ut facit apud Homerum, *li. ad. 10.* Agamemnon & Actianus. Addebatur & funeribus Tibia, ut Ouid. 6. *Fasor.*

*Cantabat, moeste tibia funeribus. Et Statius in Thebaide.
Cui signum luctus cornu grauis iungit admissa
Tibia, cui teneros suetum producere manes.*

Aderat & aliquando tuba, verum in nobilium funeribus olim tuba, in pauperum & plebeiorum tibia, canebant antiqui, *Turneb. in 2. Cicer. de legib.* Eo pertinet quod scribitur a D. Matth. defuncta filie et iudam principis, rogatum ab eo Dominum Iesum Christum, illuc peruenisse, & inuenerit imbi tibiicines, & turbam tumultuantem, *D. Matth. c. 9.* Erat & fanus censorium vitarum saepe maioribus, quo mortui ceremoniis omnibus & pompa amplissima efferebantur, solum non nisi magis viris & de republ. bene meritis tribui. Imperabat praconi suo praetor ex senatus decreto, ut tale funus indiceret: inde *funus indicatum*, apud Suetonium, *in Iulio c. 84.* Erat apud Pompeium festum 9. indictum.

15 ¶ Celebritas supremi diei & officium funebre, quod in funere exequitur, exlequitur sunt. Adest ¶ & pompa, & exlequiarii maior solemnitas in sepeliendis viris de Republ. bene meritis, ut in Lucilio Longo, funus factum apud Coru. Tacitum, *lib. 4.* Angusto Octauiano, apud Dionem Cassium, *lib. 48. hist. Rom.* Aderant in funere diceudo accensa faces, *Corn Tac. dum agit de Augusti funere Virgil. in lib. Æn. dum de Pallantis funere agit. lecti funebres, Florus lib. 4. 8. epi. Livii.* praecedebant sacerdotum collegia, *Appian. in Sylle funere.* & praeferebantur omnia mortui ornamenta, maiorumque imagines. Procedebant funus more prisco, sequebantur homines, quasi post ipsum defunctum morituri subsecuturique, a quibus dicebatur, *valenoste sequemur.* Inde & dicta exlequitur, ut apud Donatum legitur in illud *Petronianum, funus interterim procedit, nos sequimur.* Et si aliquando alius ordinatus, praecedente pompa sequente mortuo, ut apud D. Hieronymum legitur de funere *Blesilla. epist. ad Paulum de dormitione Blesilla.* Legimus autem & apud D. Lucam in funere filii viduae turbam ciuitatis multam adesse, cum Dominus eum suscitauit, *D. Lucas c. 7.*

16 ¶ Simpliores ¶ homines aliquando decedentes inebat se sepeliri, secumque ornamenta quaedam: quod non facie dum tamen iuriconsulti tradunt, nec voluntariis defunctorum circa funus illegitimus obediendam, *luc. si quis § funeris, & sequen. de relig. & sum. funer. l. fin. §. fin. de aur. & a. gen. leg. l. seruo alieno. §. fin. de leg. 1.* Inuehitur in eos, qui sepelira magna, ut trophaea, aedificant, *Diasus Chrysostronus homil. in Pjal. 38. tomo 1.* Scribit tamen Iosephus, *lib. 7. antiq. c. 16.* Salomonem, Dauidem patrem cum multis diuitiis sepelisse, & ab eius sepulchro Hircanum pontificem, ut liberaret ciuitatem ab obsidione Antiochi filii Demetrii. accepisse tria millia talentorum, Herodemque partem accepisse. Refert Athenæus, *lib. 4. tit. 18.* aliquem aureos nummos multos deglutisse cum in extremis laboraret, & ita mortuum: alium in lago aurum confuisse eoque se induisse, & inisse familiaribus suis, ut eura ita indurum sepelirent, neque viderent, aut cultum quandam adderent. ¶ Syracusii ¶ funebrem pompam prisco more supra modum sumtuosam excoluerunt, sumtus tamen in funeribus confuetos, postea praescripto modo coeuerunt, adiectis etiam in lege funerum actionibus, *Diodor. Sic. lib. 11.* Cyrus, *Xenophon. lib. 8. Criped. rex Persarum* moriturus iam, & sepulchrum sibi eligens, iussit filiis suis, ut corpus suum tantum terra conderent, ut intra commune omnium rerum matris gremium, non autem auro vel

17 argento. ¶ Sepeliebantur sentim antiquitus mortui terra, *Gen. 23. 47. 49. 50. Tob. 4.* non autem vrebantur nec Romae quidem, vique ad tempora Syllae, *Cicero 2. de legib.* qui voluit cremari, metuens, ne tallionem reciperet erutorum corporum sepulchorum, *Plin. lib. 7. cap. 55.* Et scio barbarorum quosdam corpora suorum vultibus lanianda insepulta proiecisse: alios in flumina, alios suos senes de rupibus praecipitasse, ut hyperboeos, *Plinius lib. 4. cap. 12.* alios viuas vxores cum cadaveribus maritorum in rogam

iniicere solitos, ut Erulos, *Procopius lib. 1. de bello Gothico.* Sed hæc filenda potius puto, ut ritus crudelis Sytharum in sepultura regum, cum quibus & quinquaginta regis micistros inglabant, *Herodotus in Mespom.* Et Indorum, cum quorum cadaveribus vxores vitam relinquebant, *Quæter. Max. lib. 2. ap. 2.* ¶ Inuentum ¶ Phrygum, Præfica sunt: quæ erant mulieres conducticia, quæ ex aliorum animo, mortes quæ ad se nihil perituri bant, cum mercede deslebant. Naniamque, quod Phrygium ve. H. b. iam est vocabulum, seu Latine lessum agebant ad tibiam. Quod innuit Varro, *lib. 4. de vita popul. Roman. lib. 1.* inquit, a muliere qua optima voce esset, Pergama laudari, deinde Naniam canari, ioh. am ad tibiam, & ad fides eorum, qui iudi Troicis custodissent. Hæc mulier olim vocitata fuit Præfica, vique ad secundum Ponticum bellum. Et Papinius in *Epicædio patris.*

*Vi Pharios alta fecta pietate dolores,
Migdonioq; colani, & non sua funera plorant.*

De Xenodochiis, & aliis piis locis.

CAP. 15.

1 Remissive de his ibidem.

DE Xenodochiis, ¶ prochorophis, & aliis collegiis piis & religiosis, diximus in personis ecclesiasticis suis locis, & de deferenia beneficiorum horum, & aliorum, nempe lib. 15. cap. 28.

De feriis, festisque, & profestis diebus.

CAP. 16.

Lib. 2. P. tit. 12. Lib. 2. Decret. tit. 9. Lib. 3. C. tit. 12. *M. J. M. J. M. J.*

- 1 Festorum institutionis causse.
- 2 Dierum diuisio in festos, profestos, & intercosos.
- 3 Ferie publicæ, familiares, propriae publicæ, rusticae, conceptinae, imperatiuæ, aut nundinae, & de singulis: item de nomine ferie.
- 4 Feriarum, alia in honorem Dei, quaedam ad homines pertinent.
- 5 Statua ferie, quæ apud Hebræos, & Ethnicos.
- 6 Festa nobis Christianis, quæ mobilia & immobilia.
- 7 Quæ ferie conceptinae Ethnicos, & nobis.
- 8 Quæ ferie messium aut vindemiarum tractari a magistratibus possunt: idem nu. 20. 23. 25.
- 9 De feriis nundinarum.
- 10 Ferie publicæ vel alterius latitæ, de festo seruorum, cantorum, & de aliis, lagophoria saturnaliibus, carnisprinio, & Iudeorum saturnaliibus de festo phurim, seu sortium & aliis eorumdem.
- 11 Veneris festum de gustandis viniis.
- 12 De feriis imperatis seu epicinis aut in dictis ex variis causis capiarum ciuitatum, vel oriarum, renouari imperii, vel ob alias res prospere gestas, & in honorem principis, aduentus iucundi principis. Constantini & Helena festum: b. l. c. 1. & in dictum quale ieiunium Padoarum ob incensam Hierosolymam.
- 13 Romanis festum nullum aratum, ut aliis nationibus.
- 14 Ante prodios fastos pontifex iunior futuris fortis nuntiabat: & quomodo luna obseruata.
- 15 Incipiebant apud Hebræos, & Romanos menses a luna noua, & inde fasti computabantur.
- 16 A quibus abstinentium feriarum diuinarum tempore, & de superstitionis in eo Iudeorum.
- 17 Nundinae & mercatus diebus festis inhibiti.
- 18 Venari festis diebus a Carolo Magno prohibitum.
- 19 Nefasti & fasti dies cur dicti iustitii.
- 20 Quæ tempore festorum iudicialia non possunt fieri, & quæ possunt.
- 21 Festis diebus in dacia olim inter hostes & exercitus.
- 22 Capite damnati ob mysteria diuina violata.
- 23 Quid denicales ferie, & quid in his prohibitum agere: & quæ feralia & parentalia.
- 24 Festi dies interdum si plures sint, quam operibus vacari possit, restringuntur & expunguntur: ut ab Episcopo, & quomodo.
- 25 Quibus sacris diebus prius Christianus animum intendere debet, & quæ debeant ex abusu recepta reuocari.
- 26 De non colendis calendis Januarii.
- 27 Sirene caendis Ianuarii dantur.
- 28 Lato ¶ tradit. 2. de legib. Deum, genus hominum laboribus natura preffum, miteratum, haud abs re in laborum remissionem, solemnia illis sacra, festaque in ipsorum Deorum honorem instituisse.

instinisse. Si verum est, quod ait Democritus apud Stobaeum, sermone de avaritia, quod Glos dicitur...

2. § Scire et alia feriae, quas ut euoluamus facili negotio, praefabimur quod de discrimine dierum apud Romanos tradit Macrobius...

Qua uor adde dies dictis ex ordine Nonis, Ianus agonali luce p'andus erit. Nominis esse potest succintus cassia minister. Hostia celsitibus quo feriente cadit.

Loco principis & inebat sacrificulo, ut ageret magistratus. ut meminit Dionysius. Halicarnassensis in 6. Et Ouidius 4. de Ponto, eleg. 9. ad Graecium in consulem.

At cum Tarpeias esse deducit in arces, Dum caderet in sissu v'elima sacra tuo.

Quare dum magistratus sacrificia facerent, vel auspicia captabat, per praeconeum clamante sacrificulo iubebant, hoc age, ut liquet ex Plutarcho in Nama, & in Marco Corollano. In intercis, quibus iam horis fas est ius dicere, quibusdam non fas. nam quo tempore hostia caedebatur fari nefas erat, & cum adeleretur inter cetera & p'irecta, licebat haec & Varro lib 5. de ling. Lat. Et sic de nefas & falsis agens Ouid. ait, lib. 1. Fastorum.

Neq' toto prestare die sua iura putatis, sicut praeterea,

Quam festus erit, mane nefasus erat. Nam simul extra Deo data sunt, licet omnia fari, Verbaq; honoratus h'bera prator habet.

3. § Feriarum rursus, aliae publicae, aliae familiares, seu propriae familiarum Publicarum in genera quatuor, aut enim stativae sunt, aut conceptivae, aut imperativae, aut mundinae. Feriae dicuntur, dies quibus cessatur ab opere aliquo, dictae, quod illis vel ferirentur habitae, cultuque diuino dabatur opera, a ferendis epulis. Et per extensionem dicuntur etiam feriae, dies sex post dominicum, quos nomine planetarum & idolorum dicebant Ethnici, lunae, martis, mercurii, &c. Quibus ex instituto Syluestri Papae nominibus omnibus, vel ab ecclesia explosis, feriae, dicti omnes dies, quod omnibus diebus Deo vacandum sit, quod vide late explicatum apud Brauum, lib. 6. de carem. c. 6. Feriae etiam dicuntur, dies in quibus ab aliquo opere vacui, dabant homines vel dare poterat operam aliis negotiis, quales sunt feriae mundinarum, messium, & vindemiarum, in quibus, ut dicemus, in primis silent opera rustica, & lites: in aliis vigent, & vacatio quoq; litium est seu iustitium.

4. § Proinde et ex quatuor generibus feriarum, quaedam ad honorem Dei, quaedam ad homines pertinent, & earum quaedam ad homines pertinent, quaedam pro veneratione principis, quaedam pro utilitate seu necessitate hominum, quaedam ad publicam laetitiam vel luctum.

5. § Stativae feriae ad Dei honorem pertinentes sunt illae, quae anni certis, statis, & renoultis contingunt diebus & mensibus, in fastis seu Calendariis annotatae. Quomodo apud Hebraeos festum expiationis quotannis decimo die septimi mensis, qui in 9. Octobris nostri incidit, celebratum est: quo vnicuique madauit Deus ieiunium seruati, Lem. 23. vocabat ברויבן חמון חמון...

phorum. Erat & illis in mense Thifri, qui in 21. Octob. incidit, festum hofoceana raba, festum palmarum grande: septimus dies tabernaculorum, quo canit laetantiam Iudaei, cuius formam proposuit And. Osiader, in annot. quas adiecit Harm. euang. lib. 3. c. 36. Et 15. die septimi mensis Thifri, id est, 15. Octobr. incoabatur festum Tabernaculorum, quod durabat septem continuos dies, ut repeteretur memoria diuinae protectionis populi in deserto, Lem. 23. D. Ioan. Euang. c. 7. vocant Hebraei festum סוכות, hoc est, Tabernaculorum. Erat & illis prima die mensis septimi, hoc est, 1. Septembris, zecron terogna, festum tubarum, quod illi vocant, memoriam clangoris, per quam dicunt commonesieri populum de liberatione Israhel, ac immolatione, Lem. 23. Erat & illis statim festum septimo quoque die quod sabbatum, requies ab opere hominum & iumentorum & boum, Exod. cap. 23. & septimus annus tertius, Exod. 23. Lem. 25. Erat dedicatio noui templi, eo absoluto post reditum ab exilio Babylonicum 23. Martii, Joseph. lib. 11. c. 4. Apud Ethnicos & idololatrias, etiam gentiles, erant festa stata, ut 15. die Februarii celebrabant Romae Lupercalia, & die dictum februatium, Ouid. 2. Fast. Quirinalia seu festum stultorum 18. Februarii, & eodem die Feralia, Ouid. 2. Fast. Et Charistia, festum 19. Februarii, a cognatis in familiis celebratum.

Scilicet a tumulis, & qui perire propinquis, Protinus ad vinos ora referre iuuat, Ouid. eo.

Erat ex quinquaginta vltima dies 23. Martii, quae tubilustrum.

Summa dies e quing, tuba lustrare canoris Admonet, & forte sacrificare die. Ouid. 3. Fast.

Targelia, festum Apollinis, Suidas. 7. Aprilis. Robigalia, ad rubiginem a segetibus arcendam 25. Aprilis, Plin. lib. 18. c. 29. vt eodem die Atheis festum δαφνηίων. Lemuria, facta nocturna, mense Maii celebrata nocte ad fugandos e domibus lemures, Ouid. 5. Fast. Docet & Eusebius Pamphil. lib. 17. de prepar. euang. c. 7. gentiles quoque septimam quamque diem in veneratione habuisse, ex Hesiodo, & Homero. Plymberia celebrabantur Athenis & in Pyraeo, quo tempore & Palladis claudebatur templum, quod festum tam necessarium aliqui sibi, ac vniuersae ciuitati esse arbitrabantur, vt nullus Athenensium etiam summa coactus necessitate, aliquo die illa operari auderet, Xenophon lib. 1. rer. Graecarum. Fiebatque vigesimo quinto die mensis δαφνηίων, vigesimo quinto Aprilis, qua die Alcibiades ab exilio reuersus est, Plutarchus in Alcibi.

6. § Apud nos, qui Christum dominum & Deum adoramus & colimus, statim dies festi plures sunt, vocantur & festa immobilia, & mobilia: immobilia, vt dies dominicus, sic nuncupatur Apocalyp. c. 1. de hoc Leo pont. max. epist. 79. & Niceph. Cal. lib. 7. c. 46. qui sabbatum Iudaeum antiquauit, quo resurrexit dominus a mortuis, septenis recurrentis singulis diebus, quo danda opera hymnis, & Dei laudibus, omni labore corporis remisso, in concilio Mantico. c. 1. in concil. Cabilonen. c. 18. Agathens. c. 47. Aureliac. c. 2. can. ieiunium, de consecrat. dist. 2. cap. quid die, 75. distinct. vt nec eo die ieiunandum, cap. ieiunium, & c. seq. de consecrat. dist. 3. c. placuit, eod. nec in oratione humilitatis prosterenda esse corpora, quia laetitiae dominicae resurrectionis est, placuerit, c. quoniam, de consecra. dist. 3. c. si quis presbyter, 30. distinct. Sunt alii dies festiui, certis temporibus consecrati in honorem Dei, & mysteriorum eius, & in venerationem martyrum, aliorumque sanctorum eius, vt & ipsi apud Deum nostri memores sint, vnde a Diuo Augustino vocantur memoriae martyrum, D. August. lib. 2. de ciuit. Dei, c. 10. Neque enim reuocanda in dubium duco, quod fides ecclesiae Catholicae credit firmiter, pios & sanctos viros, etiam ex hac vita discesserint, tamen memoriam nostri facere apud Deum, a nobis interpellatos, vt se facturum Diuus Petrus post obitum dixit, 2. Pet. c. 1. Et ex veteri & nouo testamento diuinae legis satis constat, vt non nisi malitiose calumniari quis veritatem possit, veluti ex Psalmo 31. clarum, pro hac orabit, inquit, ad te omnis sanctus, &c. Et si seruerint Moyses, &c. Hieremite 15. Docet & angelus apud Tobiam, cap. 12. & in cap. 8. Apocalyp. Et angelus est pro populo apud Zachariam orans, Zachar. 1. & apud Hieremiam, c. 29. angelis porro sancti & beati similes sunt, Luca 20. Omitto orationem Onice mortui pro populo, 1. Machab. 15. & quae Cyprianus, epist. 1. lib. 1. & 3. lib. epist. 6. & Hieronymus contra Vigilantium, scribunt. Diuus Ignatius etiam, epistol. 8. ad Tharsenses, dies festos, inquit, nolite in honorare. Et Diuus Gregorius Nazianzenus testatur lib. de pauper. aman. nos festos in honorem martyrum veritatis celebrare, vt quorum certamina veneremur, eos imitemur. In summa qua-

lia sunt festa in mobilia apud nos, docebit te Gratianus, in c. 1. de consecr. dist. 3. & Gregorius 9, in c. conuictus, de feriis, quibus adentur & alia in iure expressa, c. crucis de consecr. dist. 3. Clo. si dominum, de reliq. & vener. sanct. & c. fin. de feriis, c. si de sent. exc. in 6. in l. pridie, de fer. in P. 1. dies, l. omnes, C. eo. & si qua alia ab episcopo, cle- ro, & populo recipiantur, ratione quadam speciali, c. pronuntian- dum, de consecr. dist. 3, in concil. Magunt. c. 36.

7 ¶ Mobilia t̄ porro festa, cōcepta feriz dici possunt: quæ quan- do celebranda sint, singulis annis ante a pontificibus prædicuntur, veluti Pascha, Rogationes, Ascensio Domini, Pentecoste, Cor- pus Christi. Erant & feriz conceptiæ apud Ethnicos, Latina: se- mentinæ, paganalia, compitalia, Macrobi. lib. 1. Satur. c. 16. ex Var- rone, 5. de ling. Lat. Pro veneratione principis, & aliorum heroum, statiuæ etiam feriz sunt: si natalis dies eorum obseruetur feriarum, si dies initiati imperii, l. omnes dies, 6. de feriis, C. vt decretu a trium- uiris Romanis, vt qui senatores, vel senatorum filii, natalem Cæ- saris diem lauro coronati non celebrassent, si multam decies HS. penderent, Dion Cassius, lib. 47. hist. Adrianus die natali suo mille ferias edidit, Elius Spart. in Adriano. Cumque Iulia Octa- uiani Cæsaris neptis ex forore, vxor Agrippæ, Caium peperisset, sacrificium perenne natalibus eius, cum quibusdam aliis decre- tum est: priuatim autem ædiles natalibus Augusti, ludos eque- stres & venationem ediderunt, Dion Cassius, lib. 60. hist. Megale- sia, Iudi celebrati in honorem magnæ matris, vt dicebāt deorum Ouid. 4. Fastorum. 5. Aprilis, vel secundum Liniu, lib. 9. decad. 3. idibus Aprilis. Athenis quotânis celebrata sunt τρωαίεα, festum institutum in memoriam felicitatis reducti Thesei, qui interfecto Minotauro in insula Tauro, & liberatis Atheniensibus a difficili tributo, secum ex Creta obsides Atheniensium liberos incolu- mes reducit, die 8. Octobris, vrbem ingressus est, Plutar. in The- seo. Sicuti etiam αἰθιόνα celebrabant: 16. Iunii in honorem Thesei, quod is in vnam vrbem, quam appellauit αἰθιόνα, sparsas ante ce- gerit, Plutarch. in Theseo. Thucydides vocat hoc festum αἰθιό- να, libro secundo, pagin. 40. Sicyonii celebrabant festum αἰθιόνα, in honorem Arati 5. Nouembris, eo quod ille hoc die Antheste- rionis mensis, patriam a seruitute tristi regum Macedonicorum in libertatem vindicauerat, Plutarch. in Arato.

8 ¶ Ad t̄ vtilitatem hominum sunt & necessitatem rusticæ feriz vindemiarum, & messium, quæ conceptiæ sunt, & indicuntur a præsidibus prouinciarum, iurgiorumque clauditur campus, vt li- berius colligendis fructibus naueur opera, l. publicas, cum 2. seq. C. de feriis, lib. 3. tit. 12. l. 1. eodem tit. lib. 2. P. tit. 12. cap. significa- uerunt, de iudic. apud Greg. paucis exceptis, quæ suadentius etiam dici istemporibus, vt in causis, quæ summarie & de plano expedi- riti mandantur, vt Clem. sapa. de verb. signif. l. miles, §. sexaginta, ad l. l. de adult. in P. si res, de qua agitur, tempore dilato sit peti- tura, l. 1. §. sed excipitur, de feriis, in P. si tutores vel curatores dandi sunt, l. 2. eo. tit. vel amouendi si alimenta petantur: si missio in pos- sessionem ventris nomine faciendâ: si ætas probanda, &c. de qui- bus in l. 2. §. 3. de feriis in P. volentibus quoq; & consentientibus ligantibus vtilique, etiam his feriis iudicium fieri poterit, c. si §. si. de fer. apud Gregorium. Possunt & actus voluntariæ iurisdic- tionis expediri, l. actus omnes, l. 8. C. de feriis. latrones comprehendi & torqueri, l. pen. C. eo. fiscales & publicæ causæ agi, l. publicas, C. de fe- riis. Constituuntur autem istæ feriz messium, & vindemiarum ex more regionis & consuetudinis seruata, Paul. in l. presides, 4. de feriis, in P. l. si in aliquam, 17. de off. proconsul. lib. 1. P. tit. 16. Sicuti nec sementinæ feriz statæ erant institutæ ad procurandam maiorem fegetem, tunc factæ quando femina lacta erant. Sicut innuit Ouid. 1. Fastor.

Ter quater euolui signantes tempora fastos,

Nec sementina est illa reperia dies.

Cum mihi sensit enim lux hac indicitur, inquit,

At qua quod a fastis non statâ sacra peris,

Atq; dies incerta sacris, sic tempore certo,

Seminibus iactis est ubi fuerus ager.

9 ¶ Nundinarum t̄ feriz videntur contraria ratione superiori- bus inductæ, vel ad relenanda opera rustica, nam illæ paganorum sunt & rusticorum, quibus cōueniunt negotiis propriis vel mercibus prouidendi, vel leges accepturi, vel iurgia composituri, vt la- te explicat Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 16. Interim autem auo- cabantur a rure, l. 2. de nundinis, in P. Erant nundinæ feriz post oc- tauum diem, nam tot rustici lab. stabant, nono mercatum pete- bant. Nundinis, inquit Plinius, libro decimo octauo, cap. 3. vrbem reuistabant, & ideo comitia nundinis habere non licebat, ne plebs

rustica auocaretur. Quos somni quo in stramentis erat, & albili- bro 28. c. 2. vnguis delectari nundinis Romanis tacenti atque a digito indice, multorum pecunia religiosum est.

¶ Ad t̄ vtilitatem etiam hominum, illæ feriz videntur indu- ctæ, quæ lætitiæ consecrate sunt. Sic fuerunt quædam festa statu- ta Claroris feruis diæis, Cretensum, in Cydonia: quibus liberi ci- uitatem non ingrediebantur, sed ferui rerum omnium erant do- mini, atque liberos flagellare poterant si libuisset, Athenæus lib. 6. cap. 6. Erat & Cantorum festum, quod tempore festi Dionysia- ci agebatur, in quo singuli accedentes, veluti præmium suis diis cantilenas persoluebant, Athenæus lib. 7. cap. 1. Lagenophoria fes- tum in Alexandria, quod fiebat decumbentibus conuiuis, & de- ferentibus singulis lagenam secum, Athenæus ubi supra. Erant & Saturnalia, de quibus late Macrobius, lib. 1. Saturnal. c. 2. & Lucia- nus in Saturn. seu Chronosol. Addidit huic festo Caligula, vt læti- tiam publicam augetet in perpetuum, vnum diem, vocauitque Iuuenalem, Suetonius in Caligula, cap. 17. C. Cæsar duos, Macro- bius lib. 1. Saturnal. cap. 2. & cap. 10. Sic quatuor fuerunt Saturna- liorum dies, secundum Dionem quinque, Dion Cassius lib. 59. & 60. secundum alios septem, circa 14. Kalend. Ianuarii. Apud nos ante quadragesimam feriz maxime gulæ & voluptatis in carnif- priuio. Inter Hebr. 15. Augusti, Paul. Eber. in Cal. hist. in 15. Aug. Iudæi celebrant conuiuia, credentes illa die mitigatam captiuita- tem Babylonicam, & incoari nouam anni partem. Et apud Iu- dæos festum פורים purim, sortium, seu vrbatum, 14. die mensis Adar, seu 14. Martii, 2. Machabæor. cap. ult. מאסדוואי חילעז, quo die Iudæi extra Sufam habitantes, a crde ciuium vim parantium desistentes, epulis & hilaritatibus sese dederunt, læti propter in- speratam conuersionem extremi periculi in summam tranqui- litatem, Esther cap. 9. Suntque hæc Iudæorum Bacchanalia. Qui- bus diebus legunt historiam Hester, vbi quoties fit mentio Ha- mam, pugnis & malleis pulsant scama in synagogis. Habent et- iam & aliud festum, quod illis dicitur, חמשה עשרה לחמח thorah, lætitia legis, in qua exsultant Iudæi: quod hoc die finitur lætio quinque librorum Mosis, & incoatur deuo primus, le- giturque prima פירוש sedara: itaque nocte singuli accendunt suos cereos lychnos, 23. Tifri, seu Octobris, Paulus Eberus in Cal- endario, in vigesimo tertio acto. Hocque ipso die, Romæ Annæ peregrine festum geniale, quo coniuges cum liberis, vt ait Oui- dius 3. Fastorum.

Protinus errantes læti vescuntur in agris,

Et celebrant largo seq. diemq; mero.

—annoq; precantur,

Quot sumunt cyathos, ad numerumq; bibunt.

Et rursum,

¶ Erant t̄ & festum Veneris, degustandis vinis institutum, se- cundum occasionem quam refert Ouidius 4. Fastorum, & Plinius lib. 18. cap. 19.

¶ Erant t̄ quæque feriz imperatæ, vel imperatiuæ, quas con- sules vel prætores pro arbitrio potestatis indicabant: nuncque & indicuntur ab aliis iudicibus vel principibus, & vocantur repen- tinæ. Princeps tamen solus generales has repentinis indicare pote- est, non etiam inferiores, l. a nullo iudice, 4. de feriis, C. Impera- bantur vt plerunq; ob euentum quandam populo, vt si terræ motus, vel spectrum aliquod apparuisset: quibus & addebantur supplicationes publicæ, & orationes, vide Liniu 1. lib. decad. 4. & lib. 1. decad. Et more Romano receptum erat, vt esset vnus præ- fectus vrbis, qui feriis celebrandis præesset: quod tamen offi- cium intermissum est eo anno, quo ciuile bellum Cæsaris & Pompeii cepit, & apud prætores potestas fuit, Dion Cassius lib. 41. hist. Romana. Ob lætiam publicam indiæ sæpe feriz, & postea sæpe annis sequentibus vsurpatæ: vt insignis dies factus 13. Martii, qui Hebræis Adar, ob insignem victoriam Iudæ Machabæi, prostrato exercitu Antiochi duce Nicanoro, 2. Machab. cap. fin. Iosephus lib. 12. de bello Iudaico, cap. decimo septimo. Et si res quædam feliciter succedat, indicuntur aliquando feriz, l. 1. C. de feriis, veluti cum Iulius Cæsar vicisset Cn. Pompeium in Hispania, triumphum Romæ egit, & feriz quinquaginta dierum actæ, Dion Cassius lib. quadragesimo tertio hist. Similiter diem, quo cap- ta fuit Alexandria ab Octauiano, festiuum esse statuerunt Ro- mani, & ab eo sequentium annorum numerandi initium sumi, Dion Cassius libro quinquagesimo primo historiarum. Sic quæ per decennium tantum, primum fuit decretum imperium Octa- uiano Augusto post victoriam Triumviratus, eque clapsi per aliud decennium renouatum est & continuatum: inde postea Impera-

Imperatores, etsi ad vitam subirent imperium, tamen singulis decenniis pro imperii renovatione festum agebant. Quod & suo tempore factum testatur Dion Cassius, lib. 53. *hystor.* Ferias quoque iudici extra ordinem ob res prospere gestas, vel in honorem principis, & in his iudicia facta restitui in integrum, tradit Vlpianus, in *l. sed & si per praeorem, l. 6. §. si ferias, ex quib. caus. maior. lib. 4. P. tit. 6.* Et Imperator oriētis Emanuel Comnenus primum diem Maii ob memoriam Constantini & Helenae, festum esse voluit, *lib. 2. constitutionum iuris orientalis, in const. eius 2. tit. 1. et de iur. iur. l. 1. §. de feriis.* Proconsules quoque pro iucundo suo aduentu, dum in aliquam celebrem provenirent civitatem, vel caput suae provinciae, ferias quae secundum mores & consuetudinem, quae retro obtinuerant, dabant, *Vlpia. in l. si aliam, l. 7. de off. proconsul.* Oblectamenta etiam aliqua statuantur: veluti Iudaei, in *דבריהם* seu 9. *agnus*, ieiunium strictissime servant, in eedem nudis pedibus, & humi sedentes, & cum alias partes bibliorum recitant continentes tristem aliquam historiam, cum threnos historiae ter perlegunt: quia hoc die credant incensam fuisse Hierosolytam a Nabuchodonosore, & Tito. *Paulus Eberus in Calend. hystor. in 9. Augusti.*

13. *¶* Apud Romanos, nullum erat festum atratum vel lugubre, nec placentis ob raptos Deos, nec lameta mulierum, quae facta Graeci faciunt raptam Proserpinam, casusque Bacchi referentia, & id genus alia, *Dion. Halic. l. 2. antiq. Rom.*

14. *¶* Prius temporibus antiquam fusti a Cn. Flavio scriba, iunctis patribus in omnem notitiam proderentur, pontifici minorum haec provincia delegabatur, ut novae lunae primum cōservaret ad praesens, viamque regi sacrificiali renuntiaret. Itaque sacrificia a rege & minore pontifice celebrata, idem pontifex calata, id est, vocata in capitolium plebe iuxta curiam calabram, quae castra Romuli proxima est, quot numero dies a calendis ad nonas superessent pronuntiabat. Quod post novam lunam oportet nonarum die popularis, qui in agris essent, confluerent in urbem, accepturos caulis feriarum a rege factorum, futurorumque quid esset eo mense faciendum: unde & quibusdam nonae dicitur putantur, quasi innotu observationis, ut refert Macrobius, *lib. 1. Saturnia. c. 15.* Nunc etiam inter Catholicos, singulis diebus dominicis, curio vel eius vicariis, ex suggestu parochis calatis & congregatis, explicat, quae feriae in hebdomada vacationem ab operibus ferilibus habent: quae in honorem Dei i sacrate sunt.

15. *¶* Incipiebat mensis ex institutione Romuli a nova luna, & ab eius apparitione fasti & nefasti dies declarati. Sicut & apud Hebraeos menses lunares, & primus dies Neomeniae seu Kalendiarum, in quo proprium sacrificium destinatum Deo erat, *Nimm. c. 11. & ut Ecclesiasticus ait, Eccles. c. 43. a luna signum diei festi, & dicitur de 70. m. luna rōs dōs rōbōr uas, tū dō rōpau nōan rōi dōi uōv am dōbōnō, ut ait Plutarch. in Problem.* Et Graeci in nova luna solebant deos venerari, in secunda die heros & demones.

16. *¶* Feriandi vel colendi leges iam positae sunt. Nā & Deus dum festa sanxit, *Exod. c. 20. Dent. 5. adiecit* a quibus abstinendum sit: *memento quod die sabbati sanctificas, sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua, septimum autem die sabbatum domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu & filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, iumentum tuum, & iumenta qui est intra portas tuas, &c. Omnis qui fuerit opus in hac die, morietur: qui polluerit hoc morte morietur, Exod. 31.* Conqueritur & dominus, *Esdr. c. fin.* quod in hac die sabbati calcarent Iudaei torcularia, & onerarent asinos, & imponerent vvas, ficus, & alia, & in sabbato venderent, emerentve pisces & alia venalia. Explicant Rabini hoc praeceptum, in libro *מִצְוֹת לַיְהוּדִים* *mitzōvot lohebagnafceb;* id est, praeceptorum, negationum, praecepti 65. ut prohibeat fieri hoc die quicquid ad acquisitionem panis aut vestium pertinet, qualis agricultura, seminatio, demessio, trituratio, ventilatio, commolitio, subagitatio, decoctio: de onfio lanae, dealbatio, captio, coloratio, &c. sed his addunt alia vana, hoc die non ambulandum super herbam, ne pedibus eam auellas: non conscendendam arborem, nihil in ea suspendendum, ne ramum aliquem fringas: non poma decerpenda, non tergendas vestes vino vel oleo madefactas, non obstruendum manu vas effundens vinum, non ponendum pomum ante ignem, non lanandas manus, non venandum pilicem si falter tantum, secus si pingeret: pilices occidit non posse, pediculos posse, & alia similia superstitiosissima, quae Dominus noster Iesus Christus exprobrat illis. Non reprobavit autem sanctificationem sabbati, in cuius locum successit dies dominicus colendus, *ex ecclesia*

constituit. Archid. in can. ieiunia, de consecra. dist. 3. sed hypocrisis, & leuem illam superstitionem. Sic etiam & in aliis festis diebus, Deus statuit esse abstinendum ab operibus ferilibus, & a corporalibus & quatuor artibus, & tunc affligendas animas, & offerenda holocausta domino, *Lent. c. 23.*

17. *¶* Et iure humano, mercatus & nundinae diebus festis Deo dicatis prohibentur: cui si quaedam contraria obreperit consuetudo, ea velut impia reicienda est, *c. 1. de feriis, & ibi Hof. & Pan.* cum difficile sit inter ementes & vendentes, non inter emere peccatum, *c. qualitas, de poen. dist. 5.* Atque in constitutionibus Caroli Magni, Aquilgrani habitis, sic statutum, *Ne diebus dominicis opera servilia fiant, non ruralia, non vineam colant, non campum arant, non fossas fecerit, non sepem ponant, non sylvas exstirpent, non arbores cadant, non petras, non domos exstiruant, non hortum colant, ne ad placita conveniant, non venationes exercent.* *Feminae ne texitant, ne capillent, non consuant, nec acupicturas faciant, non lanae carpant, ne limum percuciant. Nec publice vestimenta lauent, non verucces tondeant. Licet autem, inquit, tria carraria facere opera, scilicet hortalia carra, vidualia, & si necesse sit corpus ad sepulcrum mortui ducere.* Prohibentur autem & opera rustica servilia, *can. 1. & 2. 15. q. 4. vt liberius orationibus vacaturi ad ecclesiam perveniant. Non licet, inquit concilium Alstido rense. c. 16. die dominico boves iungere, vel alia opera exercere.* Sic & lites & iurgia, tempore maxime festorum ad honorem Dei introductorum, quiescunt, *l. 2. & 3. homines dies, & l. si. C. de feriis.* Et ita intelligendam puto, *l. si ferias, l. 6. de feriis & dilationibus.* Erant idcirco dicti dies nefasti, quibus iustitium indicabatur, cum non licebat lege agere, & praetor illa verba tria effari efficaciter non poterat, *do, dico, addico, Varro 5. de ling. Lat. O adius de diebus, 1. Fast.*

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur, Fastus erit, per quem lege licebit agi.

18. *¶* Atque iuncta feriis ob honorem Dei introductis solemnibus, neque etiam consensu partium iudicium fieri potest: & si fiat, nullum est, quamvis in feriis vindemiarum & messium consensus gestum firmet, *c. fin. de feriis.* Sicut & tempore feriarum repentinatum, ob gestam rem feliciter indagarum, appellare licet, *l. 1. C. de feriis.* Et ad comparandum die feriato, non tamen ut respondeatur die feriato, *l. 1. de feriis, in P. citatio in ius valet, vide lair de hoc gl. in c. si. 1. q. 4. & Ang. Clauas in summa, in v. b. feria, nu. 37.* Die dominica potissimum iudicialis omnis actus quiescere debet, & tuti sunt, veluti per inducias inter se litigantes, & foederis interualum, cessatque vox horrida praeconis, *l. fin. §. si. C. de feriis.* Et ita nec carcerari hoc die possunt.

19. *¶* Quomodo tempus feriarum festorum dierum, pacem seu inducias inter hostes constituit, secundum ius aliquod, *c. 1. de tregua & pac. lib. 1. decret. tit. 34.* Sicut & in solemnibus festo Apollinis Thymbrei inter Troianos & Graecos, requies belladi per inducias est interposita. utroque exercitu sacrificio inistente, *Dilys Creten. l. 4. de Bello Troiano.* Et abstinebant a pugna Machabaei tempore sabbati ab initio, donec male id cessasse, urgente hoste experti sunt, *1 Mach. c. 3.* Et narrat Dion Cassius *lib. 37. hyst.* Iudaeos non fuisse ausos bellare contra Pompeium, templum defendentes Hierosolymitanum, & ideo expugnatum ab eo, aliter vero nunquam expugnandum.

20. *¶* Plures & de violatis templis apud Athenienses capite damnati sunt. Sic Euandrum violasse mysteria populi capitis praedicio statutum est, deferente eum Therpiense Menippo homine Care, quod Menippum a se actione mercatoria damnatum, eum prius, ut aiebat, apprehendere potuisset nusquam, in mysteris hominem nactus arripuit, & e hoc condemnatus, nullius alterius criminis reus, ut ait Demosthenes contra Mydiam, qui & Ctesiclem damnatum ea de violatione alterius generis scribit, *ead oratio.* tantus etiam Ethnicorum fuit in eos, quos putabant religiosos cultus, ut in illis putarent indignum, & impium, mala vel verba facere. Sic Ouid. *1. Fast.*

Prospera lux oritur, linguis animisq; fauete. Nunc dicenda bono iunt, bona verba die.

Et Tibullus, *lib. 2. Eleg. 1.*

Dicamus bona verba venit natalis ad aras, Quisquis ades, lingua vir mulierq; faue.

Et iterum Ouid. *lib. 15. Metam.*
— *cognouit numina castus*
Euinctus vitia crines albente sacerdoti:
En Deus est Deus est, linguis animisq; fauete
Quisquis ades dixit, &c.

23 Ceterum ¶ duo capita efficere possunt, vt vetita permittantur, necessitatis inquam, & pietatis. Necessitas facit licitum, quod alioquin fieret illicitum, & sic pugnant iuste inuasi Machabæi, 1. Machab. 1. cap. quod non est licitum, de reg. iur. cap. si nulla, 2. §. 8. Sic licet hæc in tempore festorum, dum occurrunt, piscari, can. licet de feriis. & urgente & leuante tempestate, maturos fructus alioquin consumendos, colligere: licet & experiri actionibus, quæ alioquin perituræ sunt, ad contestationem vsque, l. 1. §. fin. C. l. 3. de feriis. petere missiones in possessionem ventris nomine, rei seruandæ causâ, legatorum, fideicommissorum, petere alimentaria: hæc enim ad necessitatis causam pertinent, l. 2. eo. singulari iure & receptum, ob publicam fidem & necessitatem, vt in eum qui quid nudinarum nomine acceperit aduersus communem utilitatem, omni tempore ius dicatur, l. 3. de feriis, in P. §. fi. & in latrones, & quietem publicam turbantes, l. 2. de iur. iur. C. de feriis, l. 3. C. de epis. audien. Eo forsan pertinent, si bene examinentur, quæ licere dixit Virgilius in Georg. facere per ferias agricolis.

*Sunt etenim quæ festis exercere diebus
Fas & iura sinunt, ritus deducere nulla
Religio vetuit, segeti pratendere sepe,
Infans auiibus moliri: incidere vepes,
Balantumq. gregem fluuio mersare salubri.*

24 Secundum etiam Columellam lib. 2. de re rust. c. fin. feriis, ritus maiorum etiam permittit rusticis hæc. *far pinsere, fuscis incidere, candelas sebare, vineam conductam colere, piscinas, lacus, fossas veteres tergere, & purgare, prata scilicet, stercore aquare, fœnum in tabulata componere, fructus oliueti conductos cogere, mala, pyra, ficus pandere, caseum facere, arbores ferendi causâ collo vel mulo elliptario adferre, sed iuncto aduehere non permittitur, nec apporata ferre, neque terram aperire, neq. arbores collucare, sed nec sementem quidem administrare, nisi prius catulo feceris: nec fœnum scare, aut vincire, aut vehere. At nec vindemiam quidem cogi per religiones pontificum feriis licet, nec oves tondere, nisi catulo feceris: defrutum quinq. facere, ac defrutare vinum, licet: vinas, siemque oliuas conducti legere licet. Pellibus oves vestiri non licet, in horto quicquid oliuæ causâ factas, omne licet. Feriis publicis hominem mortuum sepelire non licet. Marcus Portius Cato, multis, equis, asinis, nullas ferias esse dixit. Idemq. boues permittit cõiungere lignorum & frumentorũ aduehendorum causâ.*

24 ¶ Nos ¶ apud pontifices legimus, feriis tantum denicalibus mulos iungere non licere, ceteris licere. Denicales, inquit Festus, ferie coluntur, quando hominis mortui causâ familia purgabatur: erantque ferie priuatae, vt feralia & parentalia publica. Feralia porro officia, quæ in feriis defunctisq. exhibentur, videt Ouid. 1. Fast.

25 ¶ Hæc ¶ tamen omnia, quæ ex Columella recitauius, hæc die non licent in sacris feriis, nec in intercessis diebus, nisi sacris peractis, & necessitate urgente, atque dispensatione quadam: neq. vit ille in veteri testamento, qui labtato ad ligna colligenda exierat, immuni a morte fuit, Num. 15. Nec potest h. mo villam commutationem dare pro anima sua, Matth. cap. 16. cui intentus maxime his diebus esse debet: nec prodest vniuersam mundum lucrari, & animæ suæ detrimentum pati, Matth. 16. D. Luca cap. 9. Anima plus, quam esca, & corpus. Matth. cap. 6. l. sancimus. C. de epis. & cler. Veruntamen & mos regionis hic tequendus est, cap. v. in am, 76. dist. m. cum propter scandalum, tum etiam, quia lacris peractis, quædam alicubi licet, quæ alibi vetantur. ¶ Imo ¶ & aliquando, prout animaduertunt Episcopi cum clero & populo, ex fastis aliqua festa expunguntur, si nimia sit copia, vt operandi sit facultas. Sic Claudius Celsus 4. consil. multas ferias, multa sacrificia abrogauit: nam maior anni pars his absumebatur, non sine magno Reipub. detrimento, vt scribit Dion Cassius lib. 51. hystor. Romana. Pietatis causâ dispensat etiam obseruatione nefactorum dierum, cap. conquestus, de feriis, can. in summo 15. q. 4. qualia sunt ea etiam, quæ ad tutelæ vel curatelæ causas pertinent, ad orphanos pauperes, l. 2. de feriis in P. ¶ Sunt ¶ & pia opera hoc tempore potissimum obseruanda, quod deputatur diebus festiuis ad honorem Dei, c. nullus, 4. 4. dist. c. ieiunia, de consecr. dist. 3. sacre liturgie audiendæ integræ, c. omnes fideles, & c. missas, de consecr. dist. m. & sacre conciones, can. sacerdotus, de consecr. dist. 1. Abiciendæ a Christianis festiuitatibus comessationes, ebrietates, vt explicat D. Ambr. som. 4. operum, lib. de Elia c. 17. ¶ Et epist. ad Eustath. de acceptis mun. c. comessationis, 4. 4. dist. & D. Chryostom. 1. homil. m. 1. Genes. Abiciendæ choreæ c. irreligiosa, de consecr. dist. 3. laruæ, theatrales iocæ, & reliqua, quæ prohibet concilium Basiliense, tit. de spectacu. in ecclesia non facienda, in pragmat. sanct. in c. cum decoram, de vit. &

hon. cler. cauendumve, ne cum paganis & gentilibus festiuos dies eorum colamus, in Laodicensi concil. can. 39. vide can. non oportet, 1. 8. dist. Sustulit Lucas Constantinopolitanus Patriarcha, quæ aliquando fiebant in sanctorum notariorum (vt puto Euangelistarum) festo in oriente a notariis pueros docentibus, cum Icenicis personis forum obeuntibus, lib. 2. iur. Orientalis in eius sancti. onib. tit. de feriis notar. Prohibitum ¶ fuit in concilio Turonensi, ne secundum errorem antiquum quispiam coleret calendas Ianuarii, concil. Turon. 2. c. 16. Et ex concilio Antifiodorensi sub pontifice sum. Deus dedit, anno domini 613. non licet calendis illis velle aut ceruolo, vt ipse loquitur, facere, vel strenas diabolicas obseruare, sed in ipso die omnia beneficia tribuere quisque iubetur, vt in ceteris aliis diebus, concil. Antifiodor. c. 1. Si quis, inquit Zacharias Papa, calendas Ianuarii ritus paganorum colere, vel aliquid plus noui fecerit propter nouum annum, aut mensas cum lampadibus & epulis in domibus preparare, aut per vicos aut plateas cantores & choros ducere præsumserit, anathema sit. Can. si quis, 26. q. 7. ¶ Solebant ¶ enim veteres Ethnici strenas calendis Ianuarii dare in augurandi anni causâ, quas & accepit Octauius Cæsar, & recusauit Tyberius, Dion Cassius lib. 57. qui & prohibuit ne commercium strenarum vltra calendas Ianuarias exerceretur, Suet. in Tyberio, c. 34. Caligula autem edixit, strenas in eunte anno se recepturum, stetitque in vestibulo ædium calendis Ianuariis ad captandas stipes, Suet. in Calig. c. 42.

De Vigilis Ecclesiasticis.

C A P. 17.

- 1 Ferie sacre ieiunium & vigilis precedentibus excepta.
- 2 Vigilia festorum quare dicantur, & de vigilis Christianorum.
- 3 Sacra nocturna paganorum.

26 ¶ Via ¶ ferie festiuæ & venerationes sanctorum, eorumque memoria, ad beneficia Dei mente repetenda, & ad gratiam promerendam & impetrandam instituta etiam sunt, expedit visum est eisdem, potissimum maiores, cum aliquibus piis actionibus excipere, & mentes aliqua præcedente præparatione expurgare. Quod & vigilis & ieiuniis, ecclesia ab omni ætate catholica perficit: deo & ferias quoque, ieiuniorum dies dixit, secundam, quartam, & sextam hebdomadæ diem, cap. presbyter, 82. dist. m. cap. de illis, 11. quest. fin. can. qui compulsi, 22. questio. 1. cap. ieiunia, de consecr. dist. m. 3. ¶ Vespera ¶ præcedens diei festiui venerationem, vigilia dicitur: quia olim Christiani ob cultum solemnissimum in orationibus pernoctabant, cap. nosse, 56. dist. m. Quemadmodum etiam hodie in vigilia natiuitatis Dominicæ. Docet & vigilias obseruatas in templis martyrum recurrentibus annuis eorum solemnitatibus, Basilium Magnus in Psalm. 114. dum inquit, *πάσαι σερα ταλαβόντες τὸν ἱερὸν Ἔρον τὸν μαρτυρῶν σὺνδὸς, ἐκ μέσης νύκτος τὸν ἕκτον τὸν μαρτυρῶν δὴ τὸν ἕκτον ἐξελθόμενοι, διακαρτερῶμεν μετὰ τοῦ σώματος, τὴν νύκτερον ἀφ' ἧν ἀναμύοντες ἡμῖν ἴδ' ὃ καὶ ἔπρου καὶ ἀναπαύσεως τίλις εἰς τὸς ἡμέτερος πηλὸν, καὶ τίλις ἔδ' ἐπὶ λαβείαν περὶ μωσον ἔτοιμα. ἡ μὲν δὲ, id est, iam in deo ex media nocte venientes ad sacrum martyrum templum, Deum ipsum martyrum per hymnos laudantes, sustinuitis vsque ad hanc diem, nostrum aduentum expectantes. Vobis quidem igitur, & somni & quietis, quæ in honorẽ martyrum, & Dei adorationem impendistis, prelo est mercos. Atque idem Basil. magnus alibi, epist. 63. clericis ecclesie Nocesariæ. hæc formulam vigilandi, & antelucano tempore furgendi & eundi ad ecclesias, & inibi psallendi, communem fuisse & obseruatam tradit Aegyptiis, Lybiis, Thebeis, Palæstinis, Arabibus, Phenicibus, Syriis, & iis qui ad Eufratem habitant. Nec tantum feruente fide in festis martyrum hoc fiebat, sed etiam quotidie in ecclesia primitiua, cuius vestigia adhuc in bene ordinatis monasteriis, & aliis ecclesiis collegiatis manent: & in hoc a pifca puritate & religione defleuitis, quod ante omnes catholici, laici, & clericus antelucanis precibus a desent, hodie vix etiam clerici. Huius & testis est, omni exceptione maior, Plinius Nouocomensis, lib. 10. epist. qui de Christianis scribens ad Traianum, ait: *Afirmabant, autem (scilicet Christiani) hanc fuisse summam, vel culpa sue, vel erroris, quod essent, soliti stato die ante lucem conuenire, carumque Christo quasi Deo dicere secum inuicem, seque sacramento non in scelus aliquod obstringere: sed ne furta, ne larocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent: quibus peractis morem sibi discedendum fuisse, rursumq. coeundis ad capiendum cibum, promissum tamen & innocuum, & c.* In Cathaginenfi concil. 4. c. 49. Clericus qui abq. corpore sui in ieiunia qualitate vigilis deest, suspendiis priuatus excommunicatur. In concilio Anti-*